

ספר זכרון לגדליהו אלון

מחקרים בתולדות ישראל
ובלשון העברית

בעריכת

מנחם דורמן, שמואל ספראי ומנחם שטרן

הסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל
הוצאת הקיבוץ המאוחד • תש"ל

©

**By Hakibbutz Hameuchad
Publishing House Ltd. 1970
Printed in Israel**

נדפס בדפוס „חדקל“ בע"מ, ת"א

ביזמתו של פרופ' י. קוטשר נתכנסו כמה מחבריו ותלמידיו של גדליהו אלון ז"ל והסכימו להוצאת קובץ מדעי לזכרו של חברם ומורם הגדול. הדאגה להוצאת הספר ולעריכתו הוטלה על שמואל ספראי ומנחם שטרן והצטרף להם מנחם דורמן מהוצאת הספרים של הקיבוץ המאוחד. נענינו ברצון מצד המחברים בשליחת מאמרים ומצד אישים ומוסדות בקבלת העזרה הכספית להדפסה. תודתנו לנשיא מדינת ישראל מר ז. שזר, שהשיב לנו בעין יפה ושלח לנו את תרומתו הנכבדה; לפרופ' שאול ליברמן, אשר באמצעותו קיבלנו מהאקדמיה היהודית האמריקאית את רוב הכסף שנדרש להוצאת הספר. מכירים אנו תודה לשרי החינוך מר ז. ארן ולפרופ' נ. רוטנשטרייך, שהודות להם קיבלנו הקצבה מטעם משרד החינוך והאוניברסיטה העברית. ואחרון אחרון חביב, הוצאת הספרים של הקיבוץ המאוחד, אשר נטלה על עצמה בשעתו את הוצאת כתביו של גדליהו אלון. עתה הסכימה להוציא גם את הקובץ לזכרו, והקדישה את מלוא תשומת ליבה, כדי לשוות לספר את צורתו הנאה. המחברים והעורכים מקווים כי מלאכת הקובץ נעשתה ברוחו של גדליהו אלון, אשר כל דרכו היתה בחיפוש אחר האמת והבעתה בלא רתיעה.

ה ע ו ר כ י ם

שבט התש"ל

התוכן

3	גדליהו אלון	—	יצחק בער
7			ציונים ביוגראפיים
9	בעיות בהיסטוריה של הלשון העברית	—	יהושע בלאו
24	לענין שמותיו של אלוהי האבות	—	שמואל ייבין
27	קין והבל	—	בנימין אופנהיימר
69	שמעון בן-שטח וינאי המלך	—	יהושע אפרון
133	פרושים, צדוקים ואסיים בפשר נחום	—	דוד פלוסר
169	דברי סטראבון על היהודים	—	מנחם שטרן
192	מעמד האזרחות של יהודי קיריני	—	שמעון אפלבוום
203	בחינות חדשות לבעיית מעמדו ומעשיו של רבן יוחנן בן זכאי לאחר החורבן	—	שמואל ספראי
227	שש מלים מקהלת רבה	—	שאול ליברמן
236	חואן רמירס, מאיורדומוס של הקרדינל פרנציסקו חימנס די סיסנרוס	—	חיים ביינארט
276	קווים לתמונת עולמו הרוחני והחברתי של כרוניסטון יהודי בשלהי ימי-הביניים	—	חיים הלל בן-ששון
292			ביבליוגראפיה של כתבי גדליהו אלון

גדליהו אלון (רוגוזניצקי) נולד בשנת תרס"א (1901) בעיירה קוברין (בילורוסיה). אביו ר' נחמן, בעל-מלאכה ותלמיד-חכם. ביקר בחדר וב"ישיבה קטנה" בעיירתו ומשנת 1913 למד בישיבת סלבודקה, שבה נתפרסם כעילוי. בימי מלחמת-העולם הראשונה נדד עם הישיבה וב-1917 חזר לקוברין. עם הצהרת בלפור החל בפעילות ציונית וייסד בעיירתו בית-ספר עברי, בעל אופי דתי לאומי. ב-1924 הגיע לברלין ולמד בה שנה אחת. עלה ארצה והיה מתלמידי האוניברסיטה העברית וממסיימי המחזור הראשון (1931). לאחר-מכן הורה בה תלמוד והיסטוריה ישראלית בתקופת המשנה והתלמוד.

עם השתקעותו בלימוד ובמחקר היה ער ופעיל בחיי הציבור והבטחון ושירת בצה"ל בימי מלחמת-הקוממיות.

השפעתו הגדולה על חקר תולדות ישראל ותודעת לימודה היתה לא רק באמצעות מחקריו, אלא אף בדרך הוראתו באוניברסיטה ובמסגרות אחרות, לרבות הוראתו והרצאותיו בהתישבות העובדת.

גדליהו אלון נפטר באורח פתאומי בהתקף-לב ביום כ"ז באדר תש"י. בחייו נתפרסמו שורה של מחקרים ולאחר מותו יצא לאור מעזבונו ספרו תולדות היהודים בארץ-ישראל בתקופת המשנה והתלמוד (א'ב', תשי"ג/ט"ז), בהוצאות-הספרים של הקיבוץ המאוחד, כן הופיעה אסופת מחקריו בשם: מחקרים בתולדות ישראל בימי בית שני ובתקופת המשנה והתלמוד (א'ב', תשי"ז/י"ח).